

”יומן בגליל” *

יומן במובן המקובל אין זה, ודאי לא. אך אין כל ספק, לפנינו ספר רב ענין, אשר לכותבו, ש. שלום, היו, כנראה, טעמים רבים לכנותו כך. על מה מסופר כאן, ב”יומן בגליל מימי הדמים בארץ” ? מבחינת רושם רשימת מות על מאורעות ומעשים אין פה הרבה. בגליונות העתונים מאותם הימים מסופר הרבה יותר. ואולם לא כרוניקה נמסרת כאן, אף לא השתלשלות של מעשים ואף לא פרטים בלתי ידועים, אף לא היקף המאורעות אינם מתגלים כאן. לפנינו אחד הדפים הנפשיים ביותר שנכתבו ע”י איש שחי את חיי הארץ בימים ההם, לפניהם ואחריהם.

אדם רגיש מאד, אדם הנתון בשבי היצרים האירוטיים ואשר אך לאמן שבו הכוח להתגבר על ההיסח המכוון, המקובל לפי כל כללי הנימוס וההגיון החברתי. וש. שלום מעז לא רק להתגבר על ההיסח, אלא להעלות גם את המתרחש במחבואי הנפש, להעלותו עלי ספר. הוא חורז את הרהוריו שורות-שורות, ולפנינו תגלגלה נפש ישראלית מרתיעה, כואבת, חומדת, נשרפת בתוך גוף סגוף של גזיר, בעל מוסר דורות.

ונתון האדם בידי כוחות אדירים ממנו. הכליונות והכיסופים והנטיות והתורשה עצמו מרצונו, ועוברים את תחומי המציאות המוחשת ופועלים בו ללא סייג וללא כל מעצור חיצוני. כל מה שבא באדם לידי כוסף אינו פוסק מהיות, התהליך הטבעי של הדברים אינו משנה את הישות שבאה לעולם בצורת הגיג. יש מציאות הגויה שאינה בטלה על ידי מאורעות חיצוניים אינה מבוטלת בכוח הרצון.

מה היתה לינה זו, בת השיך אשר בכפר הערבי, לאותו מורה עברי במושבה ? אשה הגויה, אשה שהשתלטה בהרהורים. השתלטה מעל ליחסי שני העמים “בימי הדמים בארץ”. כל הניגודים המוסריים, התרבותיים והמציאותיים

* ש. שלום. יומן בגליל מימי הדמים בארץ. הוצאת “עברים”, נירנברג. (נדפס בירושלים)

משתקפים בנקודה זו, בנקודה האחת אשר לינה שמה, אשה הגויה, אשר בין המורה ובינה לא היתה כמעט שיחה אחת ראויה לשמה.

מה אירע? מאומה לא אירע. רק הדמים התרוננו באדם זה מישראל, ומעמסת הדורות נעורה. כל מאורעות הילדות עם המשרתת הזרה בליל הסליחות, ההגנה בגליל העליון עם הגידם בראש, החשבון את האיש מנצרת, הפחד מפני הדם — הכל, הכל הוא מערבולת אחת באותה גוויה שסועה ומשוטה של המורה הרגיש אשר בגליל. זה לא מורה, זה כנור דרוך, אשר נקישה כלשהי מרטיטה צלילים וצלילי צלילים של עבר, הוזה ועתיד, כלומר, של יחסים אינטימיים את עצמו, את הבן לעם דווי ושסוי, אשר חשבונות לו עם כל העמים ועם כל המדינות והוא בא לחפש מדרך לכף רגלו בזו הארץ המובטחה, ואף בה ימי דמים יעודים לו.

כן, זה יומן מיוחד במינו, באמת רשומים בו פרטים רבים, פרטים שכרגיל אין מיחסים להם כל חשיבות, פרטים בלתי מציאותיים כמעט, שאנשים פכחים מבטלים אותם בתכלית ביטול. אלא לאחר שחרום ש. שלום בספר קטן, הם מתמלאים רמזים־רמזים על חיי הנפש הישראלית הצעירה. פרטי המאורעות מימי הדמים בארץ כתובים בגליונות העתונים באותם הימים, אשר אינם גליונות סתם, אך חיי הדמים של נפש אחת צעירה מישראל, כתובים כאן, בספר קטן זה. אין זאת צעקה אל מי שהוא. זוהי שוועה ממעמקים ללא קול באחזני עצמו.

מוסף "דבר", ז', גלי י"ד, תרצ"ב